

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра психолого-медико-педагогічних основ корекційної роботи

Кваліфікаційна робота
магістра

з теми **«ІННОВАЦІЙНІ ЛОГОПЕДИЧНІ ТЕХНІКИ
ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ДИСГРАФІЙ У МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ»**

Виконала:
здобувачка вищої освіти
заочної форми навчання
ОП Спеціальна освіта (Логопедія)
ЯНА БАБІН

Науковий керівник:
Олена ВЕРЖИХОВСЬКА,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри
психолого-медико-педагогічних
основ корекційної роботи

Рецензент:
Вадим ЛЕВИЦЬКИЙ,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри логопедії та спеціальних методик

Кам'янець-Подільський 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСГРАФІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	7
1.1. Психологічні та фізіологічні характеристики писемного мовлення..	7
1.2. Причини виникнення дисграфії та характеристика її форм.....	13
1.3. Інноваційні підходи та техніки подолання дисграфії у дітей молодшого шкільного віку.....	22
Висновки до першого розділу.....	29
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ПИСЬМА У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	31
2.1. Обґрунтування та опис методик дослідження рівня прояву писемного мовлення у дітей.....	31
2.2 Аналіз результатів констатувально етапу дослідження.....	34
Висновки до другого розділу.....	50
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЛОГОПЕДИЧНИХ ТЕХНІК У ПОДОЛАННІ ДИСГРАФІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	52
3.1. Науково-теоретичні основи та напрямки логопедичної роботи з корекції граматичних помилок у молодших школярів.....	52
3.2 Корекція письмного мовлення у дітей молодшого шкільного віку засобами інноваційних логопедичних технік.....	60
3.3 Оцінка результативності інноваційних логопедичних технік з подолання дисграфії.....	62
Висновки до третього розділу.....	72
ВИСНОВОК.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	79
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Актуальність теми. З кожним роком у початкових класах з'являється все більше дітей з різними видами дисграфії. порушення письма зумовлені недорозвиненням певних психічних функцій, що частково гальмує процес правопису. Для того, щоб зрозуміти справжні механізми порушень письма, необхідно проаналізувати питому вагу різних типів специфічних помилок та вивчити взаємозв'язок між порушеннями письма та психічним функціонуванням.

Дисграфія, як один із видів специфічних порушень письма, значно ускладнює навчальний процес і може призводити до тривалих проблем у навчанні, соціальній адаптації та самореалізації дитини. Враховуючи, що в сучасному інформаційному суспільстві важливість грамотності та володіння письмом є надзвичайно високою, своєчасна і ефективна корекція дисграфії стає критично необхідною.

Інноваційні логопедичні техніки, які використовують мультимедійні технології, інтерактивні ігри, сенсорні вправи та нейропсихологічні підходи, відкривають нові можливості для корекційної роботи. Вони дозволяють підвищити мотивацію учнів, зробити навчання більш цікавим і доступним, а також адаптувати підхід до індивідуальних потреб кожної дитини. Такий комплексний підхід сприяє не лише покращенню навичок письма, а й загальному розвитку мовленнєвої діяльності та когнітивних функцій у дітей.

Таким чином, дослідження та впровадження інноваційних логопедичних технік у процес подолання дисграфії у молодших школярів є **актуальним** і необхідним для сучасної освіти. Це дозволить створити ефективні корекційні програми, що забезпечать покращення навчальних результатів та підвищать якість життя дітей з порушеннями письма.

Теоретико-практичний аналіз науково-методичних джерел з теми "Інноваційні логопедичні техніки як інструмент подолання дисграфій у

молодших школярів" дає змогу виокремити основні напрями дослідження проблеми. Сучасні науковці досліджують дану тему в декількох ключових аспектах.

Корекційна робота з подолання дисграфії у молодших школярів. Цей напрямок активно досліджується в роботах Н. Боднар [1], яка пропонує різноманітні методи корекції дисграфії та підкреслює важливість своєчасного втручання в процеси розвитку мовлення. Додатково, дослідження О. Боряк [2] розкривають практичні аспекти мовленнєвої діяльності у дітей з інтелектуальними порушеннями, що також актуально для подолання дисграфічних помилок.

Розвиток фонематичного слуху та мовленнєвих навичок є основним компонентом у запобіганні дисграфії. І. Брушневська [3] детально описує механізми розвитку фонематичного компоненту мовлення, що важливо для профілактики помилок письма. Окрему увагу приділяє оптичній дисграфії та її запобіганню Л. Вавіна [6], яка пропонує спеціальні методики для дітей із порушеннями зору.

Впровадження інноваційних технологій у корекційну роботу. Значний внесок у цей аспект зробили Г. Брянцева, Є. Довбня та Г. Чемерис [4], які досліджують можливості використання комп'ютерних технологій у корекції дисграфії. Їх робота сприяє пошуку нових шляхів інтеграції сучасних технічних засобів у навчальний процес, що підвищує ефективність подолання мовленнєвих порушень.

Особливості логопедичної роботи з усунення порушень писемного мовлення. Дослідження А. Будніка [5] та Т. В. Маслової [28] акцентують увагу на практичних аспектах логопедичної роботи з молодшими школярами. Вони пропонують сучасні підходи до діагностики та корекції дисграфії, що сприяє більш ефективному впровадженню інноваційних логопедичних технік.

Соціально-психологічні та психолінгвістичні аспекти подолання дисграфії. Низка дослідників, таких як Н. Голуб [9], розглядає дисграфію не

лише як мовленнєве порушення, а й як психолінгвістичну проблему, яка потребує комплексного підходу для її подолання. Вона також звертає увагу на труднощі формування навичок мовного аналізу у дітей з нормальним і порушеним мовленнєвим розвитком.

Таким чином, аналіз наукових праць показує, що сучасні дослідники досліджують проблему подолання дисграфії через призму різних підходів: від класичних логопедичних методів до інноваційних технічних рішень. Це сприяє формуванню цілісного бачення процесу корекції дисграфії та відкриває нові перспективи у впровадженні логопедичних технік у навчальний процес молодших школярів.

Об'єктом дослідження – подолання дисграфії у молодших школярів.

Предмет дослідження - впровадження інноваційних логопедичних технік у процесі корекційної логопедичної роботи з подолання дисграфій у молодших школярів.

Мета дослідження - виявити особливості та довести результативність інноваційних логопедичних технік як інструмента у подоланні дисграфій у молодших школярів.

Відповідно до мети поставлені наступні **завдання** :

1. Розкрити та проаналізувати науково – методологічні основи вивчення дисграфії у молодших школярів.
2. Провести емпіричне дослідження з вивчення та аналізу рівня сформованості письма у дітей молодшого шкільного віку;
3. Обґрунтувати методику дослідження рівня сформованості письма у дітей молодшого шкільного віку, дати якісний та кількісний аналіз результатів.

Методи дослідження: ґрунтовний аналіз загальних та спеціальних психолого-педагогічних джерел інформації; практична робота та спостереження за дітьми; бесіда з педагогічним персоналом та батьками; аналіз шкільної документації та корекційно-розвиткових занять; психолого-

педагогічний констатувальний і формувальний експерименти, процедури кількісної, якісної та статистичної обробки даних дослідження.

База дослідження: експериментальне дослідження: Дослідження проводилося у Сокирянському ліцеї Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області. У дослідженні брали участь 12 молодших школярів 2 класу віком 7-8 років.

Теоретична значущість кваліфікаційної роботи магістра полягає у вивченні теоретико – методологічних основ щодо виникнення дисграфії у молодших школярів зокрема аналізі психологічних та фізіологічних характеристиках писемного мовлення, причин виникнення дисграфії та характеристиці її форм, а також розкриття інноваційних підходів та технік подолання дисграфії у дітей молодшого шкільного віку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у емпіричному дослідженні та аналізі рівня сформованості письма у дітей молодшого шкільного віку; обґрунтування та опис методик дослідження рівня прояву писемного мовлення у дітей; висвітленні науково-теоретичних основ та напрямків логопедичної роботи з корекції граматичних помилок у молодших школярів; розробці програми корекції письмової мови у дітей молодшого шкільного віку засобами інноваційних логопедичних технік.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВОК

Дослідження дисграфії у молодших школярів є надзвичайно актуальним, адже цей розлад може серйозно вплинути на успішність учнів та їхню здатність до подальшого навчання. Порушення письмових навичок у дітей шкільного віку є складним психолого-фізіологічним процесом, що вимагає не лише глибокого розуміння теоретичних засад, але й практичного досвіду для його корекції. У даній магістерській кваліфікаційній роботі досліджено комплекс підходів до вивчення дисграфії, її причин та методів корекції з використанням інноваційних технологій.

Проаналізував науково-теоретичні засади вивчення дисграфії у молодших школярів, можна стверджувати, що письмове мовлення є складним когнітивним процесом, який потребує активної взаємодії різних психічних функцій і співпраці численних аналізаторних систем мозку. Психологічні аспекти цього процесу підкреслюють важливість мислення, пам'яті, уваги, а також інших вербальних і невербальних функцій. Фізіологічна сторона акцентує на нейрофізіологічній організації письма, де кожна операція контролюється певними ділянками мозку. При порушеннях у роботі будь-якої з цих ділянок виникають специфічні труднощі, такі як дисграфія, що потребують комплексного корекційного підходу для подолання. Тому, дослідження психологічних і фізіологічних основ письма є важливим для розуміння причин виникнення дисграфії та розробки ефективних методів її корекції.

Писемне мовлення є надзвичайно складним когнітивним процесом, що передбачає активну взаємодію між різними психічними функціями, такими як мислення, пам'ять, увага, сприйняття тощо. Крім того, для успішного формування письмових навичок необхідна активна робота численних аналізаторних систем мозку. На основі нейропсихологічних досліджень,

можна стверджувати, що при порушеннях функцій мозку, особливо у мовних центрах, виникають специфічні труднощі, що впливають на здатність дитини до письма. Ці труднощі проявляються через дисграфію – комплексне порушення, що вимагає спеціалізованої допомоги.

Особливості дисграфії зумовлені порушенням взаємодії між центрами мозку, які відповідають за аналіз і синтез мовних елементів. Якщо будь-яка з ланок цього процесу порушена, то письмо стає проблемним. Наприклад, при порушенні роботи правої півкулі, яка відповідає за зорово-просторові функції, спостерігаються труднощі з орієнтацією у просторі, що впливає на правильність написання слів і літер.

Аналізуючи причини виникнення дисграфії та її форми, можна зробити висновок, що дисграфія є складним порушенням, що проявляється у різних формах та має багатofакторну етіологію. Основними чинниками її виникнення є незавершеність процесів латералізації мозкових функцій, порушення мовного аналізу та синтезу, а також недорозвинення вищих психічних функцій, таких як сприйняття, пам'ять, мислення та зорово-просторові уявлення. Залежно від характеру порушень, розрізняють різні форми дисграфії, зокрема артикуляційно-акустичну, акустичну, аграматичну та оптичну. Кожна з цих форм має свої специфічні симптоми, що потребують індивідуального підходу до діагностики та корекції. Важливість ранньої діагностики та комплексного підходу до лікування дисграфії підкреслюється багатьма дослідниками, оскільки це дозволяє більш ефективно допомогти дитині подолати труднощі з письмом.

Використання інноваційних підходів і технік у подоланні дисграфії у молодших школярів є ключовим для успішного навчання та розвитку письмових навичок. Інтеграція мультимедійних технологій, ігрових методик, сенсорних та моторних вправ, а також нейропсихологічних підходів створює індивідуалізовану та ефективну систему корекційної роботи, адаптовану до потреб кожної дитини. Такі методи не лише покращують навчальний процес,

але й формують у дітей мотивацію до навчання, що сприяє успішному подоланню труднощів з письмом.

Під час дослідження стану письмового мовлення у дітей молодшого шкільного віку було проведено констатувальний експеримент для виявлення порушень, що зумовлюють низьку якість письма. Аналіз результатів експерименту показав, що учні експериментальної групи стикаються з значними труднощами у письмі та мовленні, особливо в здатності до мовного аналізу і синтезу. Це виявляється через численні специфічні помилки в письмових завданнях, таких як диктанти та списування. Більшість учнів демонструють низький або середній рівень письмових навичок, і жоден з них не досяг високого рівня.

Результати дослідження також показали, що диктанти були складнішими для учнів, ніж списування, що вказує на труднощі з відтворенням тексту без зорової підтримки. Середня кількість помилок на одне завдання коливалася від 5 до 32, що є значним показником. Половина учнів має низький рівень загальних письмових навичок, тоді як інші 50% досягають лише середнього рівня. Це підтверджує необхідність індивідуального підходу та додаткової педагогічної підтримки.

Дослідження сенсомоторного рівня мовлення та мовного аналізу також свідчить про недостатній розвиток цих навичок у більшості учнів. Фонематичне сприйняття показало кращі результати порівняно з іншими параметрами, але все ще потребує вдосконалення. Найбільші труднощі учні відчують у мовному аналізі та синтезі слів, що негативно впливає на їхню здатність засвоювати письмові навички.

Аналіз помилок у письмових роботах дітей виявив наявність порушень письма у всіх досліджених роботах. Основні помилки включали пропуски приголосних, додавання букв, перестановку складів і букв у словах, а також неправильне приєднання часток, самостійних і залежних слів.

Таким чином, результати експерименту свідчать про наявність значних проблем у формуванні письма та мовлення у дітей молодшого шкільного віку, що вимагає посиленої уваги з боку педагогів та використання спеціалізованих методик для корекції виявлених порушень.

На формувальному етапі експерименту, проведеного на базі Сокирянського ліцею, успішно реалізовано програму корекції письмової мови у дітей з дисграфією, яка включала інноваційні логопедичні техніки, інтерактивні методи та сенсорні вправи.

Сучасні методи корекції дисграфії передбачають інтеграцію мультимедійних технологій, ігрових методик та сенсорних вправ. Вони спрямовані на покращення когнітивних функцій дітей та підвищення їхньої мотивації до навчання. Наприклад, використання комп'ютерних програм для розвитку мовних навичок допомагає покращити фонематичне сприйняття та орфографічну грамотність дітей.

Серед інтерактивних підходів варто виділити використання освітніх ігор, що сприяють активізації мислення та розвитку мотивації. Наприклад, ігри, що задіюють зорово-просторове сприйняття, допомагають покращити просторову орієнтацію, яка є важливою для написання слів.

Сенсорні вправи та завдання на розвиток моторики є важливими компонентами корекційної роботи, оскільки вони допомагають розвинути координацію рухів, необхідну для письма. Наприклад, вправи на розвиток дрібної моторики рук значно покращують здатність дитини правильно формувати літери.

Отримані результати на контрольному етапі дослідження підтвердили ефективність застосованих підходів, що призвело до значного покращення навичок письма у дітей, підвищення їхньої впевненості та соціальної взаємодії. Особливо ефективними виявилися мотиваційні ігри, сенсорні завдання та інтерактивні технології, які сприяли формуванню грамотного письма і розвитку мовлення.

Водночас, деякі діти продовжують відчувати труднощі, зокрема з правописом та зорово-просторовими завданнями, що потребує продовження індивідуальної роботи та підтримки з боку педагогів. Програма продемонструвала загальну успішність, однак потребує подальшої оптимізації для забезпечення стійкого закріплення навичок у всіх учасників.

Результати дослідження вказують на високу ефективність впровадженої програми для розвитку навичок письма у дітей з дисграфією. Тоді як контрольна група продемонструвала незначні зміни, учні експериментальної групи показали суттєве покращення письмових навичок, що підтверджує ефективність інноваційних методик, інтегрованих у програму, у подоланні труднощів з письмом, особливо у дітей з дисграфією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Боднар Н. М. Корекційна робота із запобігання дисграфії в дітей молодшого шкільного віку. *Педагогічний альманах. Херсон*, 2016. Вип.30. С. 17- 22
2. Боряк, О. В. Теорія і практика формування мовленнєвої діяльності розумово відсталих дітей молодшого шкільного віку : автореф. Дис. ... докт. Пед. Наук : 13.00.03 М-во освіти і науки України, Нац пед. Ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 40 с.
3. Брушневська І. М. Механізми розвитку фонематичного компоненту мовленнєвої діяльності дітей за умов звичайного розвитку. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 70(1). С. 84-88.
4. Брянцева Г., Довбня Є., Чемерис Г. Реалізація комп'ютерної підтримки інноваційних технологій корекції дисграфій *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. Vol. 5. No.4. December 2017. С. 56-66
5. Буднік А. Особливості логопедичної роботи по усуненню порушень писемного мовлення у молодших школярів. *Сучасна наука та перспективи : матеріали III Всеукр. Internet-конф. молодих вчених (22-23 жовтня 2020 р.)* / за заг. ред. В. В. Чорної. Мелітополь, 2020. С. 18–21.
6. Вавіна Л. С. Оптична дисграфія у дітей з порушенням зору: прояви, запобігання. *Український логопедичний вісник*. Київ, 2012. № 1 (3). С. 67–71.
7. О.М.Вержиховська, Н.М.Гончарук, І.Л.Рудзевич. Спеціальна методика виховання дітей з тяжкими порушеннями мовлення: навчально-методичний посібник 2-е вид., перероб. і доп. Кам'янець Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. 205с.
8. О.М. Вержиховська, О. М. Бонецька, А.В. Козак. Теорія і спеціальна методика виховання дітей з особливостями інтелектуального розвитку:

навчально-методичний посібник Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2013. 372 с.

9. Голуб Н. М. Труднощі формування навичок мовного аналізу та синтезу в молодших школярів з нормальним мовленнєвим розвитком та порушеннями мовлення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 :Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. Вип. 22. С. 41-46.*

10. Голуб Н.М. Особливості формування мовної компетентності молодших школярів при корекції в них порушень писемного мовлення *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Випуск №19. 2022. С. 68-81*

11. Голуб, Н.М. Дидактичний матеріал з корекції та розвитку писемного мовлення // *Актуальні питання корекційної освіти учнів молодшого шкільного віку: навчально-методичний посібник. Ч.1. 2019. 384 с.*

12. Журавльова Л. С. Сучасний стан логопедичної практики корекційної роботи з молодшими школярами з дисграфією. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 34. С. 24-32.*

13. Журавльова Л.С. Комплексна діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей із дисграфією як наукова проблема // *Науковий журнал Хортицької національної академії. Scientific Journal of Khortytsia National Academy (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) Випуск 1(4). 2021. 15 с.*

14. Ільяна В. До проблеми вивчення механізму дислексії в здобувачів освіти початкової ланки з тяжкими порушеннями мовлення. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 17, 2020. С. 44 – 60.*

15. Ільяна В. Сучасні погляди на процес читання в структурі писемного мовлення *Діагностика і корекція. Особлива дитина.; навчання і виховання*. № 3. 2022. С.52-62

16. Ільяна В. Технології визначення особливостей рецептивної діяльності в контексті попередження дислексій у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*, 3, 2012. С. 6 – 10.

17. Карпенко В. В., Зелінська-Любченко К. О. Напрями логопедичної роботи з корекції дисграфії у молодших школярів. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : збірник наукових статей*. Суми, 2019. С. 71-73.

18. Конопляста С. Ю., Сак Т.В. Логопсихологія : навчальний посібник. Київ : Знання, 2012. 293 с.

19. Константинов О.В., Ткач О.М. Нейропсихологічні підходи до усунення проявів дисграфії у молодших школярів із загальним недорозвиненням мовлення *Актуальні питання корекційної освіти*. Випуск № 20. 2022. С. 126-137

20. Лазарева І. А. Особливості логопедичної роботи з корекції проявів оптичної дисграфії у молодших школярів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. Логопедія*. 2011. Вип. № 14 (225), Ч. II. С. 133-140.

21. Ласточкіна О., Греченко Є. Профілактика дисграфії засобами настільних шашкових та інтерактивних ігор на SMART-дошці. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*. Вип 36, том 2, 2021. С. 214–219. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/36_2021/part_2/37. Pdf (дата звернення 18.09.2024)

22. Ларіонова Н. Електронні освітні ігрові ресурси в освітньому процесі початкової школи: науково-методичний посібник. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 96 с.

23. Лещенко О. Г. Профілактика ознак дисграфії у дітей дошкільного віку *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. № 89. 2023. С. 37-40

24. Логопедія : підручник / за ред. Шеремет М. Київ : ВД «Слово», 2019. 807 с.

25. Логопедія (порушення писемного мовлення): практикум для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта / укладач О.І. Чекан, Мукачєво: МДУ, 2022. 50 с.

26. Максимишина С. А. Логопедична робота з корекції оптичної дисграфії у молодших школярів. *Молодий вчений*. 2017. №22. С. 182-183.

27. Марченко І. С., Кобилякова Т. В. Профілактика оптичної дисграфії : навчально-методичний посібник / Уклад.: Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 101 с.

28. Маслова Т. В., Найдьонова Н. А. Полодання дисграфії та дислексії в мінімальний термін на шкільному логопедичному пункті. *Таврійський вісник освіти*. 2014. №2. С. 155-163.

29. Матвєєва Н. Використання новітніх технологій у роботі з учнями з порушеннями писемного мовлення. *Спеціальна освіта: проблеми та перспективи : матеріали XIV-ї Міжнародної науково-практичної конференції 15–16 квітня 2021 р.* / за ред. О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : Вид-ць Ковальчук О. В., 2021. С. 131–135.

30. Махоня В.І. Обґрунтування компонентів писемного мовлення // *Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова*. Випуск 64. 2018. С. 145-147

31. Методика навчання української мови. Термінологічний словник / Кол. авторів за ред. Олени Горошкіної. Словник-довідник. [Електронне видання]. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. 150 с.

32. Наука та освіта під впливом глобальних викликів : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції *Міжнародний гуманітарний дослідницький центр (Чернігів, 30 січня 2024 р)*. Research Europe, 2024. 256 с.

33. Олефір, О. І., Дрозд, Л. В., & Падун, В. С. Методичні основи організації корекційно-профілактичної роботи з формування передумов опанування навичками писемного мовлення у дітей із порушенням мовленнєвого розвитку . *Імідж сучасного педагога*, 3(210), 2023. С. 96–103.
[https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3\(210\)-96-103](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3(210)-96-103)

34. Освітня інноватика. Українсько-польський збірник студентських наукових праць / за заг. ред. проф. Будник О.Б., літ. ред. проф. Качак Т.Б.; Центр інноваційних освітніх технологій «PNU EcoSystem». Випуск 3. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2021. 143 с.

35. Педагогічна інноватика : сучасність та перспективи / уклад. Стеблюк С. В. *Науковий журнал «Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи» заснований ДВНЗ «Ужгородський національний університет» / № 3. 2024. 91с.*

36. Петухова І. О. Діагностика і корекція навчальних труднощів : нейропсихологічний підхід // *Проблеми сучасної психології*. No 3 (22), 2021. С. 49-55

37. Пінчук Ю. В. Зміст спільної діяльності логопеда і психолога при подоланні дисграфії в учнів молодших класів загальноосвітньої школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та психологія : збірник наукових праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. №18. С.195-199.*

38. Пічугіна Т. В.. Педагогічна корекція дисграфії у слабозорих молодших школярів : автореф. дис. ... канд. Пед. Наук : 13.00.03 Київ, 2001. 20 с.

39. Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики і подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник / уклад. Е. Данілавичюте, Л. Трофименко, В. Ільяна, Ю. Рібцун, З. Мартинюк, Г. Грибань. Інститут спеціальної педагогіки і психології НАПН України, 2022. 847 с.

40. Психологія мовлення і психолінгвістика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В.; За заг. ред. Л.О.Калмикової. К.: Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, в-во “Фенікс”, 2008. 245 с.

41. Посібник до вивчення курсу «Фізіологія мислення та мови» / уклад. О. В. Севериновська, О. М. Хоменко, О. Б. Мурзін. *Дніпро. РВВ ДНУ*. 2014. 32с.

42. Проблеми мовлення в українській психології (на матеріалі наукової спадщини Б.Ф. Баєва та І.О. Синиці) Ільїна Н.М.: Автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Глухівський державний пед. ун-т. К., 2003. 20 с.

43. Програма з корекційно-розвиткової роботи «Корекція мовлення» для 1–4 класів закладів загальної середньої освіти для дітей з тяжкими порушеннями мовлення / уклад.: Л. Трофименко, В. Ільяна, З. Пригода, О. Аркадьєва, Г. Грибань. Київ : Ін-т спеціальної педагогіки НАПН України, 2018. 89 с.

44. Стрілецька С. В. Сучасні наукові підходи до вивчення дитячої дисграфії та класифікації її видів. Теоретичні питання культури, освіти та виховання. 2010. № 42. С. 197-200.

45. Стрілецька С.В. Сучасні педагогічні прийоми корекції дисграфічних помилок письма // *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. 2017. С. 159-163

46. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання : навчальний посібник / [А. В. Гета, В. М. Заїка, В. В. Коваленко та ін.] ; за заг. ред. Ю. Г. Носенко. Полтава : ПУЕТ, 2018. 261 с.

47. Тарасун, В.В. Писемне мовлення: запобігання і корекція порушень. Науково-методичний посібник для загальних і спеціальних освітніх закладів. К., 2007. 151 с.

48. Тенцер Л.В. Діагностика та корекція дисграфії у молодших школярів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здоб.наук.о ст. канд. педагог. наук зі спеціальності 13.00.03. корекційна педагогіка. НПУ імені М.П. Драгоманова. Київ, 2021. 310с.

49. Тенцер Л. В. Психолінгвістичні механізми виникнення різних форм дисграфії у дітей молодшого шкільного віку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та психологія : збірник наукових праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип.26. С. 221-227.*

50. Тенцер Л. В. Науково-методичні основи навчання грамоти молодших школярів із дисграфією. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та психологія : збірник наукових праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 27. С. 198-203.*

51. Тенцер Л. В. Обґрунтування та зміст діагностичної методики дослідження навичок письма у молодших школярів із дисграфією. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та психологія : збірник наукових праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, Київ, 2015. Вип. 29. С. 102-112.*

52. Хрестоматія з логопедії : навчальний посібник / М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. Київ : КНТ, 2006. 360 с.

53. Чередніченко Н.В., Тенцер Л.В. Результати впровадження комплексної системи корекції фонетико-графічних помилок у молодших школярів із дисграфією *Збірник наукових праць Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології».* 2020. Вип. 8. С.40 - 57.

54. Чередніченко Н. В., Тенцер Л. В. Подолання фонемо-графічних помилок у писемному мовленні молодших школярів шляхом використання методики «Письмо без зошита та ручки». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та психологія : збірник наукових праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. Вип.22. С. 272-275.*

55. Чередніченко, Н.В., Тенцер Л.В. Практична реалізація наукових принципів корекційного логопедичного впливу на дітей із порушеннями писемного мовлення *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Збірник наукових праць. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова. №.24. 2013. С. 74-85*

56. Чередніченко Н. В., Горбачова Д. М. Комплексна діагностика дисграфічних та дизорфографічних помилок у письмі молодших школярів із порушенням писемного мовлення. *Логопедія*, 2015. № 5. С. 73-84.

57. Чередніченко Н. В. Типи та механізми дисграфічних помилок у писемному мовленні молодших школярів. *Логопедія*. 2012. № 2. С. 94-102.

58. Чередніченко Н. В., Пелешенко О. С. Діагностика лінгвістичних здібностей у молодших школярів із порушеннями мовлення при опануванні ними фонетико-графічних умінь та навичок. *Логопедія*, 2013. № 4. С. 76-86

59. Чередніченко Н.В., Тенцер Л.В. Зміст та організація логопедичної роботи з подолання дисграфії у молодших школярів в умовах корекційного та інклюзивного навчання *Актуальні питання корекційної освіти*. 2019. С. 312-324

60. Шевцов А., Іліна О. Нейропсихологічний підхід до корекції розвитку дітей з порушеннями рухової системи. *Актуальні проблеми корекційної освіти: М-во освіти та науки України, Національний педагогічний університет імені Драгоманова, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка / за редакцією В.М. Синьов, О.В. Гаврилов. Випуск 5. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2015. С. 347–360.*

61. Щерба Н. С. Іншомовна освіта дітей з особливими потребами: 15 інтерактивних майстерень. Навчальний посібник. Житомир: Бук Друк, 2019. 283 с.